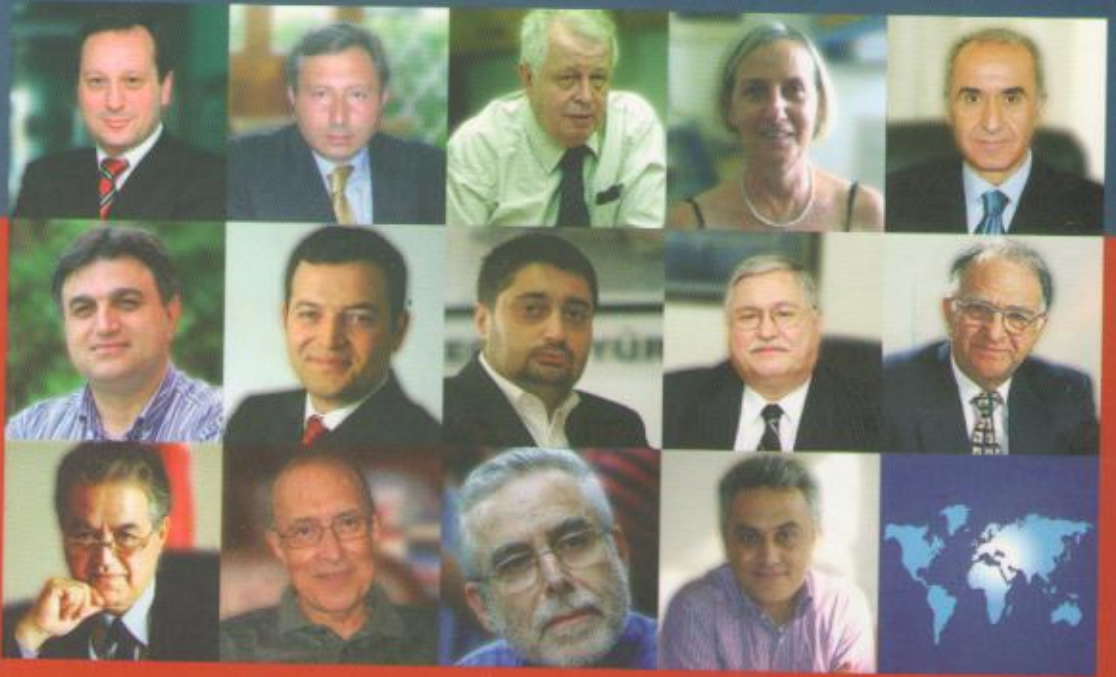

Mülakatlarla Türk Dış Politikası

CİLT 3

EDİTÖRLER

Habibe Özdal, Osman Bahadır Dinçer, Mehmet Yegin

USAK YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	v
TÜRKİYE FARKLI ALTERNATİFLERİ BİR ARADA YAŞATMAK ZORUNDA <i>Mustafa AYDIN</i>	1
TÜRKİYE KABUĞUNA ÇEKİLEREK ÇEVRESİNDEKİ SORUNLARDAN UZAK DURAMAZ <i>İdris BAL</i>	30
TÜRKİYE AVRUPA BİRLİĞİ'NE NE KADAR YAKLAŞIRSA BÖLGESİNDE O KADAR GÜÇLÜ OLUR <i>İnal BATU</i>	67
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI DIŞLANMAZSA, DIŞ POLİTİKADA YANLIŞLIK YAPILMAZ <i>Hikmet ÇETİN</i>	87
TÜRKİYE'NİN EKSENİ BATI ASKERİ İTTİFAKIDIR <i>Gökhan ÇETİNSAYA</i>	103
KOMŞULARLA SIFIR SORUN ÇOK GÜZEL BİR SÖYLEM, ANCAK GERÇEKÇİ DEĞİL <i>Nur Bilge CRISS</i>	131
OSMANLI COĞRAFYASI DİYE BİR YER YOK <i>Savaş GENÇ</i>	149
EKSEN KAYMASI DEĞİL EKSENİNİ GENİŞLETME ÇABASI VAR <i>Nasuhi GÜNGÖR</i>	173
OSMANLI MİLLETLERİ TOPLULUĞU KURABİLİRİZ <i>Hasan Celal GÜZEL</i>	195

TÜRK DIŞ POLİTİKASI TEMEL İLKELERİNDEN VAZGEÇMİYOR <i>Samir KOHEN</i>	225
TÜRK DIŞ POLİTİKASI FEDAKÂR VE SEÇKİN İNSANLARLA DOLU DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI'NIN ÜRÜNÜDÜR <i>Faruk LOĞOĞLU</i>	243
TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA EKSEN KAYMASI YOK <i>Ersin ONULDURAN</i>	263
KEMALİSTLER, TAŞNAKLARLA KOALİSYON HALİNDE, İKİSİNİN DE AMACI TÜRKİYE'NİN AB'YE GİRMEMESİ <i>Baskın ORAN</i>	277
SOĞUK SAVAŞ'TA TÜRKİYE'NİN BEYİNİ YIKANDI <i>Ercel TELLAL</i>	303
DİZİN	319

Prof. Dr. Baskın ORAN

Doktorasını 1974 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde tamamlayan Oran, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Başkanlığı'ndan 2006'da kendi isteğiyle erken emekli olmuştur. Halen Mülkiye'de ders vermeye devam eden Oran, haftalık Radikal İki ve Agos gazetelerinin yazarıdır. Oran'ın temel ilgi alanları; Milliyetçilik, Azınlıklar, Küreselleşme, Türk Dış Politikası ve Devlet-Din İlişkileri'dir.

“KEMALİSTLER, TAŞNAKLARLA KOALİSYON HALİNDE, İKİSİNİN DE AMACI TÜRKİYE’NİN AB’YE GİRMEMESİ”

Prof. Dr. Baskın ORAN

*Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü
Radikal İki ve Agos Gazeteleri Yazarı*

Türkiye'nin 1923'ten bu yana dış politikasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Oran: Türk dış politikasında dikkate alınması gereken iki temel unsur vardır. Birincisi, Türkiye'nin bulunduğu yerdir ve bunu değiştirmek mümkün değil. Ne komşularını değiştirebilirsin, ne evini satıp gidip İzlanda'nın yanında bir yere oturabilirsin. Bu bir veridir ve bu verinin getirdiği bir takım avantajlar olduğu gibi bir takım dezavantajlar vardır. Esas olay avantajları arttırmak ve dezavantajları azaltmaktır. Fakat temel olarak buna iradeyle fazla müdahale edilemez, yani Türkiye'nin coğrafi yeri değiştirilemez. İkinci olarak, iradeyle yapılabilecek şeyler vardır; o da Türkiye'nin iç yapısı ile ilgilidir. İç yapının doğurduğu avantajlar varsa o avantajlardan yararlanmak, getirdiği belalar varsa o belaları minimuma indirmek gerekir.

“Türk dış politikasından bahsederken üç tane beladan bahsedebiliriz: Kürt sorunu, Ermeni sorunu ve Kıbrıs sorunu.”

Türk dış politikasından bahsederken üç tane beladan bahsedebiliriz: Kürt sorunu, Ermeni sorunu ve Kıbrıs sorunu. 1915'ten bu yana bu temel

sorunlarına hiçbir çözüm aramayıp, pislükleri sürekli halının altına süpürerek yahut Fransızların dediği gibi cesetleri dolaba tıkararak Türkiye bu belaları başına kendisi açmıştır. Sonra da, bu Zombiler hep birlikte üstüne üstüne gelmeye başlayınca korkmuştur: Sevr Paranoyası.

Birinci unsurun aksine ikinci unsur iradi olarak halledilebilir. Gördüğüm kadarıyla Davutoğlu'nun yapmaya çalıştığı budur. Türk dış politikasını bu çerçeve içinde görmek gerekir.

Bu çerçevenin düzenlenmesine gelince; Türkiye'nin coğrafi yeri meselesi, sadece Türkiye'nin sorunu değildir. Ondan önceki Osmanlı İmparatorluğu'nun, ondan önceki Bizans'ın da sorunları olmuştur. Türkiye bütün dünyanın ilgi duyduğu kavşaklar noktasında bir düğüm vaziyetindedir. Bu ona avantaj da getirir, dezavantaj da. Ama Türkiye'nin yapması gereken temel şey, burada tek bir devletin egemen olmasını engellemektir. Biz bunu mesela Soğuk Savaş döneminde çok açık bir biçimde gördük. Dolayısıyla her açıdan orta büyüklükte bir devlet olan Türkiye, bu coğrafyada bu-

bulunması nedeniyle stratejik orta boy devlettir (SOD). SOD'ler dediğim gibi tek bir devletin o bölgeye egemen olmasına rıza gösteremezler. O devletin hangi devlet olduğu, ideolojisi, çıkarları önemli değildir. Yapılması gereken tek bir devletin egemen olmasının önüne geçilmesi ve mümkün olduğu kadar

“Türkiye, bu coğrafyada bulunması nedeniyle stratejik orta boy devlettir.”

güçler dengesinin kurulmasıdır. Türkiye, açıkça söylemek gerekirse, bugüne kadar -bazı dönemler hariç- çok büyük başarı sağladı. Mesela 1950 ile 1960 arasında Türkiye Soğuk Savaş'a çok fena teslim oldu. Soğuk Savaş'a çok fena teslim olmasının sonucu, Amerika'nın bu bölgede tek devlet olarak hâkim olması oldu. Tek devlet olarak hâkim olması bu kez Sovyetler Birliği'nin tepkisini çektiği gibi, Türkiye'nin kendisini asıl yapması gereken şeyden alıyordu, yani Türkiye kendisini denge sağlayıcı bir politika gündeminden tamamen Amerika'ya bıraktı. Bunda tabii Türkiye'nin iç yapısının, ekonomik kanadının da rolü var. Fakat ben o ekonomik kanada çok fazla girmek istemiyorum, çünkü bugün artık dünyada kapitalizm, tek dünya sistemi olduğu için şu anda onunla uğraşmak istemiyorum.

Fakat Kıbrıs, Ermeni ve Kürt sorunları, Türkiye'nin kendi başına bile bile açtığı belalardır. Bu belaların sebebi de, bu ülkede Türk etnik grubunun hâkim olması ideolojisi, bütün milleti Türk yapma merakıdır; bu, memleketin üst kimliğini bölgesel (*territorial*) bir kavrama değil, Türkiye-liliğe değil, etnik bir kavrama dayandırma çabasıdır, Türk'e dayandırma çabasıdır. Kürt sorununu da Ermeni sorununu da bu düşünüş açtı başımıza, üstelik İttihat ve Terakki döneminde, 1915'te. Şimdi Atatürk'ün dış Türklerle ilgilenmeme biçimindeki kesin politikasına aykırı olarak, Kıbrıs'ta

otuz bin asker var ve bunlara işgal askeri dedikleri zaman söyleyecek söz yok. Çünkü 1974'te, tamam, oradaki insanlarımızı korumak için gittik ama 1974'te doğan çocuklar bugün kaç yaşında bir düşünün. Dolayısıyla bu olacak iş değil.

Toparlamak gerekirse, Türkiye'nin Türk dış politikasının iki tane temel unsuru vardır: biri coğrafya, diğeri de yönetim felsefesinden doğan ve başına yönetim felsefesi yüzünden bela ettiği konulardır. Bunların birincisini iradi olarak etkilemek zorken, ikincisini akıllı bir politika ile önlemek mümkündür, hatta kolaydır. Türkiye birincisini yani coğrafyasına tek bir devletin hâkim olmamasını, denge kurulmasını büyük ölçüde başarmıştır. İkincisinde ise büyük bir başarısızlık söz konusudur. Şimdi yeni yeni, 2001-2004 arası gösterilen çabalar sonucu bu başarısızlık görece kesildi. Yine 2008'den bu yana gösterilmekte olan çabalar sonucu adına ister Kürt açılımı deyin, ister demokrasi açılımı deyin, Kıbrıs, Ermeni ve Kürt konularını başımıza bela etme durumundan kurtulmaya doğru gidiyoruz. Bu çok iyi bir yol; böylece Türkiye daha bağımsız, daha akılcı, daha yaşanabilir bir ülke olabilir. Bu, benim Türk dış politikası konusundaki genel değerlendirmem.

“Atatürk'ün dış Türklerle ilgilenmeme biçimindeki kesin politikasına aykırı olarak, Kıbrıs'ta otuz bin asker var ve bunlara işgal askeri dedikleri zaman söyleyecek söz yok.”

Belirtilen tarihten bu yana herhangi bir sapma ya da yön değişikliği gözlemlediniz mi?

Oran: Menderes döneminde ve bir miktar da Özal döneminde Amerika'ya fazla bağımlı olundu. Ben Amerika'ya karşı değilim, Rusya'ya, Sovyetler'e karşı değilim, İzlanda'ya karşı değilim. Bir bilim adamının böyle kendi ideolojik tercihlerini bilimsel tahlillere aktarması kendisi için zararlı bir şeydir. Ben herhangi bir tek ülkenin bu bölgede egemen olmasının Türkiye'yi çok zor durumlara düşüreceğini söylüyorum sadece.

Menderes döneminde bu memlekette milyoner yaratarak kalkınma politikası uygulandığı, vahşi kapitalizm uygulandığı için Amerika'nın etkisi ve de Soğuk Savaş'ın etkisiyle Türkiye Amerika'ya teslim oldu. Bu nedenle Menderes dönemi böyle tatsız bir dönemdir. Türkiye o dönemdeki uluslararası gelişmeleri hiç izlemedi.

Oysa Türkiye Hariciyesi aynen Osmanlı Hariciyesi ve Bizans Hariciyesi gibidir. Bu benzerlikler dikkat çekicidir. Mesela laiklik bize Fransa'dan gelmez, Osmanlı'dan ve Bizans'tan gelir. Türk tipi laiklik, yani

devletin pençesinin din üzerinde olması anlamındaki laiklik, Osmanlı'dan ve Bizans'tan gelir. Şeyhülislamdan fetva alırsın ama fetvayı vermeyen şeyhülislamı azleder, ondan sonra da ulemanın kanının yere akmasını engellemek için yay kirişi ile boğdurursun. Yeni şeyhülislam istediğini verir. Türk tipi laiklik budur işte. Şimdi o da değişiyor, şükür. Bizans da, Osmanlı da bu muhataralı, bu zor coğrafyada yaşamının gerektirdiği çok kıvrak bir diplomasi geliştirmişlerdir. SOD'ler kendi olanaklarıyla orantılı

olmayan hariciyelere sahiptir genellikle. Yalnız Türkiye'nin hariciyesi şu anda çok kötü gidiyor. Dış politika kötü gitmiyor da hariciyeciler kişi olarak çok kötüye gidiyor. Bizans, Osmanlı, Türkiye gelişmeleri son derece yakından izlerlerdi. Menderes döneminde dış gelişmeler, özellikle böyle deve dişi gibi

“Türkiye Hariciyesi aynen Osmanlı Hariciyesi ve Bizans Hariciyesi gibidir.”

büyük dış gelişmeler dikkatle izlenmedi. Mesela 1955 Bandung çok önemli bir kilometre taşı idi. Bunun hiç farkında olunmadı. ABD yolladı bizi Bandung'a. Bu kadar önemli bir toplantıya gitmeyeceğini dışişleri bakanı söylüyor. “Gitmeyecektik, Amerikalılar git dedi de gitik” diyor. İki tane şey söylüyor burada: Bir, uluslararası gelişmelerin hiç farkında değiliz, izlemiyoruz. İki, Amerika ne derse onu yapıyoruz. Bu ikisi de bir SOD'le hiç uyuşmayan hareketler. Bütün hikâye buradan geliyor. Onun için o on yıllık dönem dış politika açısından çok hoş bir dönem değildir.

Türk dış politikasında değişmez ilkeleri ve değişmez uygulamaları nasıl değerlendiriyorsunuz? Böyle değişmezler var mıdır?

Oran: Biraz önce söyledim: Türkiye'nin dış politikasının değişmezi Türkiye'nin coğrafi yeridir, bunu değiştiremezsin. Ama Türkiye'nin iç yapısı, Türkiye'nin o Türklük ideolojisi nedeniyle başına açtığı belalar, bunlar değiştirilebilir, bunlar ortadan kaldırılabılır. Şu anda Davutoğlu'nun izlediği politika bunları ortadan kaldırma yönünde bir politikadır. Onun adını “komşularla sıfır sorun” koydular, çok doğru bir şey. Şimdi Ermenistan ile olan sorunu ortadan kaldırmaya çalışıyor, bak diaspora nasıl çılgık atıyor şu anda. Bak bizim ulusalcılar nasıl çılgık atıyor. Oradan doğru olduğunu anla o politikanın, çok basit bir gösterge bu.

Türk dış politikası statükocudur, yani biraz önce söylediğimle bunu rahatlıkla yan yana koyup bitştirebilirsin. Türk dış politikası bu bölgede hiçbir tek devletin kesin egemenliğini istememe bakımından statükocudur. 1919 ile 1923 arasında revizyonistiz. Revizyonist ne demek teknik anlamda; Birinci Dünya Savaşı'nı bitiren antlaşmalara karşı çıkmak demek. Teknik anlamda statükoculuk ne demek; bunun tersi, yani o antlaşmaları uygulamaya çalışmaktır. 1923'e kadar bildiğiniz gibi, Türkiye ilk silaha sarılan oldu. Ama

1923'te Lozan'ı yaptıktan sonra artık statükocu oldu. Yani statükoculuk bu anlamda Türk dış politikasının temel çizgisidir. İkinci temel çizgisi de Batıcılıktır. Yani iki temel çizgisi vardır. Batıcılık hem bir zorunluluktur, çünkü orta çağdan bu yana Batı'dan başka ciddi bir güç odağı hiç olmadı, ikincisi Türkiye çeşitli unsurlar nedeniyle hep Batı'ya yakın oldu. Avrupa'nın hasta adamı diyorlar değil mi? Avrupa'nın içindedin de onun için, yoksa Asya'nın hasta adamı der, Avrupa'nın demez. Bunun nedeni coğrafi yakınlık, Batı'nın temel güç odağı olması, Osmanlı'yı da, Türkiye'yi de yönetenlerin hep Batı eğitilmiş olması, bunların içinde en önemlisi Batı'nın güç odağı olmasıdır. Bu perspektiften bakarsanız Osmanlı İmparatorluğu'nda dört kere, Türkiye'de iki kere modernleştirme paketi uyguladığını görüyorsunuz. İlk defa 1718'de Lale Devri'nde oldu bu. Neden? Çünkü Osmanlı fark etti ki Batı'nın ateşli silahları artık yatağan sallamaya izin vermiyor.

“Türk dış politikası bu bölgede hiçbir tek devletin kesin egemenliğini istememe bakımından statükocudur.”

Ashında Osmanlı İmparatorları içinde en dikkate değer olan, bunu fark eden adam Fatih Sultan Mehmet'tir. İstanbul'u fetheden ne oldu; teknoloji. Şahi toprakları kim döktü? Urban, bir Macar usta. Yani daha 1450'lerde bir tür sanayi devrimi başlamıştı Avrupa'da silah alanında; 15. yüzyıl sonunda ateşli silahlar alanında sanayi değil ama manifaktür başlamıştı. Adamı ta Macaristan'dan -o zamanlar Macaristan Osmanlı'nın toprağı değil, Macaristan'ı Kanuni fethetti- tespit ediyor, getiriyor. Bu, Osmanlı'ya doğru beyin göçüdür. Bugün Amerika'ya doğru beyin göçü oluyor, o zaman Osmanlı'ya doğru beyin göçü var. Ama 1453'ü bir tarafa bırakalım, 1718'de Lale Devri'nde bir Batılılaşma paketi var; çok başarısız tabii ilk olduğu için. Arkasından 1839 Tanzimat'ta var; büyük ölçüde başarılı. Arkasından 1865 dolaylarında Yeni Osmanlılar var, ki bunlar birinci anayasa olan 1876 anayasasını yaptılar. Dördüncü olarak da 1908'deki İkinci Meşrutiyeti ilan eden Jön Türkler var. 18. yüzyılda başlayan dört tane paket var. Osmanlı döneminde de iki tane paket var; 1920 ve 1930'lardaki paket, ki bunun adına Kemalizm diyoruz. İkincisi 2001-2004 arası uygulanan, şimdi de 2008'den sonra devam edilen paket, ki bunun adına da AB Uyum Reformları diyoruz. Bırak Türkiye'yi, Osmanlı devamlı olarak Batı'ya meyletmiştir.

Türk dış politikasında ciddi bir yön arayışı olduğunu düşünüyor musunuz? Türkiye geçmişte Batı'ya alternatif aramış mıdır, şu an aramakta mıdır?

Oran: Türkiye şu anda bu sözünü ettiğim iki ilkeyi mükemmelleştirmeye çalışıyor, bu kadar basit bu. Batıcılıktan alalım. Son dönem tartışmaları Türkiye'ye ne olduğuyla ilgili. Türkiye Batı'dan kopup Doğu'ya mı kayıyor? Aslında Türkiye sadece eskiden yapılmış olan bir şeyi, yani denge aramayı somutlaştırıyor. Bizans da Osmanlı da daima dengeyi aradı. Os-

manlı nasıl aradı mesela? Çarlık Rusyası ile İngiltere'yi kapıştırmaya çalıştı, kapıştıramadığı zaman yıkıldı. Osmanlı Batı'nın içinde de denge aradı: Birinci François'ya kapitülasyonlar vererek Kutsal Roma Germen

“Türkiye sadece eskiden yapılmış olan bir şeyi, yani denge aramayı somutlaştırıyor. Bizans da Osmanlı da daima dengeyi aradı.”

kere duyduk: 1) 1919-21 arasında “Ankara Bolşevik oluyor”; 2) 1939-43: “Türkiye Nazilere meylediyor”; 3) 1974 ve 78: “Türkiye bağlantısız oluyor”; 4) 1965 sonrası ABD büyükelçisi Sovyetlerden kredi almaya başlayan Demirel'in kapısına dayanıyor, “Are you changing axis?” diyor.

Güneyimizdeki, doğumuzdaki İslam ülkeleri ile sıfır sorunlu ilişki kurulduğunda Türkiye AB'nin karşısına komşularıyla sorunları olmayan, üstelik komşu ülkelerin desteğini kazanmış bir şekilde çıkmaktadır. Ama bu hiçbir biçimde ve hiçbir zaman Batıcı politikayı hatta AB'ci politikayı bırakıyorsun da Doğu'ya gidiyorsun demek değil. Biz gençliğimizde Atatürk dönemi için, Üçüncü Dünya'nın lideri olmaya çalıştık derdik. Şimdi bir farkına varıyorsun ki, o zaman Üçüncü Dünya yoktu. O zamanlar Afrika'da iki buçuk bağımsız devlet vardı: Etiyopya, Liberya, buçuk olan da Mısır. Aslında Etiyopya'yı bilmem ama Liberya da Amerika'nın bir uzantısı olduğu için bağımsız denemez. Liberya malum ABD'nin serbest bıraktığı köleleri tarafından kurulmuştur. O zamanlar Üçüncü Dünya yoktu ki Atatürk lideri olmak istesin. Bütün mesele, Batılı olmak istiyordu. Ama dengeyi sağlayarak Batılı olmak. Nitekim kendi etrafındaki ülkelerle çatışmadı, Batı ile Sovyetler Birliği'ni dengede tutmaya çalıştı, Batı'nın kendi içindeki çatışmalarına da oynadı. Nazi Almanyası-İngiltere, Fransa-İngiltere, İtalya-Yunanistan, bütün bunlara oynamak sayesinde Kurtuluş Savaşı'nı başarıya ulaştırdı ve Kurtuluş Savaşı'ndan sonra da Nazi Almanyası ortaya çıkınca büyük bir rahatlık oldu. Tabii dikkat, Çince 'kriz' kelimesi, aynı zamanda 'fırsat' diye de okunuyormuş. 'Fırsat' kelimesi de 'kriz' diye okunabilir. Tabii ki Nazi Almanyası çıkınca bir fırsat doğdu ama arkasından kriz de doğdu.

Onun için Türk dış politikasını yönetmek kolay bir iş değildir. Dış dünyayı devamlı olarak iyi izlemeyi ve değişen dengeleri korumaya çalışmayı gerektirir. Kolay iş değil bu. Bunu yapabilmek için kendi iradenle başına bela ettiğin şeylerden kurtulmak lazım. Mesela Türk diplomatları yakından izlerler politikayı, yakından izlemek zorundadırlar. İzlemedikleri anda Türkiye tehlikeye girer, çünkü her an değişen şeyler var. Dışişleri bü

rokratlarımız yurtdışında kaçmaktan kovalamaya fırsat bulamayan insanlardır, ben bunları orada da izledim gittiğim merkezlerde. Mesela dediğin zaman “Efendim Batı Trakya Türk azınlığı üzerinde baskılar var”, oturtuyorlar derhal yerine, “Siz kendi Kürtlerinize yaptıklarınızı bir halledin ondan sonra konuşuruz” diyorlar. “Ermenistan Karabağ'ı işgal etti” diyorsun; “Siz de Kıbrıs'ı işgal ettiniz” diyorlar. Kaçmaktan kovalamaya vakit bulamamak budur işte. Bütün bunlardan kurtulduğun zaman, aktif dış politika izlenebilir. Şu anda Davutoğlu Türkiye'nin elini kolunu bağdan kurtarmaya çalışıyor.

Batı'ya alternatif yok ki, Batı'ya alternatif aransın. Bunlar hayalci adamlar mı? Türkiye'de hayalci adamlar var. Mesela Avrasyacılar var, Moskova ve Çin diyenler. Hadi Moskova'yı anladık ama, Çin nasıl alternatif oluyor. Çin ile Türkiye ne tür ittifak yapacaktır? Nasıl döneceksin oraya? Bu şeyleri konuşmak bana fuzuli geliyor, çocukça geliyor. Böyle bir şey yok. Batı'yı bırakıp da başka bir eksene kayalım diye bir düşünce yoktur. Sadece Batı'nın karşısına bu

ülkelerle kavgalı olduğumuz zaman dumdızlak çıkıyoruz; iyi ilişkiler içinde olduğumuz zaman ise Batı'nın karşısına kuvvetli çıkıyoruz. Olay bu işte, yine dengeye, statüko olayına geldik. Batıcılık ve statüko aslında birbirinin aynı, paranın yazısı ve turası gibidir, bunlar farklı şeyler değildir. Bizim Batı'dan ayrılıp da başka bir yere gitmemiz gibi konularda ben konuşmam bile. Konuşmam ama dediğim gibi, izlenen politikada komşularla, Müslüman, Budist fark etmez iyi ilişkiler olması bizim temel hedefimizdir. Çünkü muasır medeniyet AB'ye kuvvetle yaklaşmamızı sağlar ama hiçbir şekilde Türk dış politikasının ana çizgisini değiştirmez, eskiden beri gelen çizgidir bu. Bitirmek için ilginç olan hususu açıkça ifade edeyim: Türkiye'de “eksen kayması” isteyenler iktidardaki eski İslamcılar değil, tam tersine Ulusalçılardır.

“Türkiye'de hayalci adamlar var. Mesela Avrasyacılar var, Moskova ve Çin diyenler var. Hadi Moskova'yı anladık ama, Çin nasıl alternatif oluyor.”

Türkiye'nin Batı ile ittifak ilişkilerinde (NATO, AB, vd.) ciddi sorunlar görüyor musunuz?

Oran: NATO diye bir şey kalmadı artık. NATO artık tamamen farklı bir örgüt oldu. Bir anlamda Avrupa Birliği'nin bekleme odası. Avrupa Konseyi'nin, AB'nin bekleme odası olma niteliğine yakın bir nitelik kazandı. Mesela Doğu Avrupa ülkeleri NATO'ya girdi, oradan Avrupa Birliği'ne atıldılar. Mesela Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, bütün bunlar Rusya'nın korkusu olmasa aynı şeyi yapmak isteyecekler. NATO'nun bir önemi kalmadı, artık onun Türkiye'yi Rusya'ya karşı kullanma olanağı da

kalmadı, çünkü Rusya Federasyonu da NATO'nun bir müttefiki, Barış İçin Ortaklık içinde. Kapitalist Rusya gitgide Batı'yla bütünleşiyor. Dolayısıyla artık Soğuk Savaş'ın da ortadan kalktığını hatırlarsak, NATO'nun Türkiye'yi böyle kullanması falan söz konusu değildir. Onun için NATO'dan fazla bahsetmeyi gerekli görmüyorum.

AB tabii ki Türkiye'nin esas hedefidir. Çünkü en azından 1718'den beri başlayan bir yakınlaşma var. Batı daha o tarihlerde bir çekim odağıdır. Osmanlı, arkasından da Türkiye Cumhuriyeti gerek teknolojik, gerek kültürel, gerek coğrafi yakınlıkla ve bunun gibi bir sürü nedenle Batı'ya devamlı surette meyiletmiştir. Bu Mustafa Kemal tarafından çok veciz bir biçimde dile getirildi; 'muasır medeniyet' dedi. Dikkat edin, Batı demiyor, Doğu demiyor, İngiltere demiyor, Fransa demiyor. 'Muasır medeniyet' diyor. İşte bu dinamik bir anlayıştır. Ne demek dinamik anlayış? Bunu hangi yılda söylersen, o yılın en yüksek medeniyetine intisap etmek söz konusudur. 1925 yılında söylüyorsan bunu, 1925 yılındaki Batı Avrupa'dır. Çünkü Batı Avrupa 1925 yılında dünyanın medeniyet odağıydı. Eğer bunu 2009 yılında söylüyorsan bakacaksın, dünyanın medeniyet odağı neresi? Hâlâ Batı Avrupa. Niye Amerika değil? Çünkü Amerika devamlı surette,

şimdi Obama döneminde büyük farklılık gösterdi ama, saldırgan bir tutum izliyor. İsrail'i koruyor, İsrail nükleer silah sahibiyken İran'a laf ediyor. Gidiyor Irak'ı işgal ediyor. Daha önce gidiyor Afganistan'ı işgal ediyor. Yeniliyor hepsinde. Vietnam'da kesin yenildi ve çekildi. Irak'ta kesin yenildi ve çekildi. Afganistan'da da yenilecek, hiç lamu

“Amerika devamlı surette, şimdi Obama döneminde büyük farklılık gösterdi ama, saldırgan bir tutum izliyor.”

cimi yok. Ayrıca ABD'nin iç düzeni de beş para etmez bir iç düzen. Amerika'da hastalanmaya gör mahvolursun. Sigortan yoktur, eğer düzenli gelir sahibi değilsen özel sigortaya da giremezsin. Avustralya öyle değildir. Avustralya'da vatandaş olduğun andan itibaren sağlık parasızdır, İngiltere'de de. Ben Amerika'da yaşamak istemem, Avustralya'da yaşamak istemem ama Amerika'da asla yaşamak istemem. Dolayısıyla 2000'lerde bizim muasır medeniyetimiz Amerika değil, Avrupa'dır. 1920'lerde 1920'lerin Avrupa'sıydı, bugün 2010'da da, 2000'lerin Avrupası. Bunu Kemalizm koydu. Türkiye'nin birinci modernleşme dalgasını getirdi bunu. Şimdi ikinci modernleşme dalgasına karşı çıkanların, kendilerine Kemalist veya Ulusalçı adını takanların aklında bir tek 1930'ların Avrupası var: Monist Avrupa; tek dil, tek ideoloji, tek parti, vesaire. DTP'yi kapatma çabaları, AKP'yi kapatma çabaları, bunlar tek parti zihniyetinin ürünleridir. Şu anda bunların anladığı muasır medeniyet, Atatürk'ün anladığı muasır medeniyet. Ama Atatürk 1930 yılında 1930'un uygulamasını yapıyor; bunlar 2010'da 1930'un uygulamasını yapıyorlar. Türkiye'nin felaketi burada.

yani bu zihniyet tasfiye oluyor. Şimdi tasfiye olduğu için de fevkalade hırçın, fevkalade sinirli.

Aslında, Türkiye'yi ateşlendiren kavga ne Türk-Kürt kavgası, ne Alevi-Sünni kavgası, ne ilerici-gerici kavgası, ne sağ-sol kavgasıdır. Bir tek kavga var: Modernleşmeler Kavgası. Modernleşmeler Çatışması. Batı'yi 2000'lerin çoğulcu Batısı olarak anlayanlar ile Batı'yi 1930'ların monist Batısı olarak anlamaya devam etmeye çabalayanların mücadelesi. Sonu bellidir bu çatışmanın. Akıntıya karşı uzun zaman kürek çekilemez.

“Atatürk 1930 yılında 1930'un uygulamasını yapıyor; bunlar 2010'da 1930'un uygulamasını yapıyorlar.”

Türkiye'nin NATO ile olan ittifakı Türkiye'ye hangi faydaları sağlamıştır? Maliyeti ne olmuştur? Maliyeti kârından çok mudur?

Oran: Arada bir mukayese yapmak mümkün değil. Tabii ki zararları fazla olmuştur. Bir, pratikte olmayan bir Sovyet tehlikesini varmış gibi gösterilerek, dış politikadaki denge ortadan kaldırılmıştır. Stalin evet birtakım tehditlerde bulunmuştur ama bu tehditlerin arkasında hiçbir şey yoktu. Bu tehditler sanki gerçekleşmiş gibi bir psikolojik ortam yaratıldı. Bu psikolojik ortam Sovyetler Birliği'nin Türkiye'yi bir tehlike olarak görmesine de yol açtı. Türkiye'nin yapması gereken şey, hiçbir ülkenin burada egemen olmasına izin vermemek, ama aynı zamanda hiçbir ülkeye tehdit unsuru olarak gözükmemektir. Türkiye'de birçok insanın vurulmasına ve öldürülmesine sebep elini beline atmasıdır, çünkü karşıdaki tabancayı çekip seni vurma niyeti olmadığı halde kendisini korumak için, sana tabanca çektiirmek için seni vurur. Türkiye hiçbir ülkeye böyle bir tehdit imajı vermemek zorundadır, verdiği anda vururlar çünkü. Sonucunun ne olacağına bakmadan vururlar. Bu bir içgüdüdür, bu bir reflekstir. Devletlerin refleksleri olur mu? Devletler de insanlar tarafından yönetildiği için olur tabii. Bu böyledir. Sadece devletlerin biraz daha düşünme vakti vardır.

NATO Türkiye'nin Sovyetler Birliği'ne bir tehdit olarak gözükmesine yol açtı. Türkiye NATO'ya kendini öyle bir kaptırdı ki, Menderes durup dururken sırf daha fazla yardım alabilmek için problem çıkardı. Mesela 1957 Suriye Bunalımı'nı çıkardı. Ama tabii gerek Sovyetler Birliği, gerek Amerika Suriye'nin hiçbir biçimde Türkiye'ye bir tehdit olmadığını bildikleri için olayı kapattılar. Amaç yardımın devamını sağlamak idi. Çünkü o sırada Sputnik atılmıştı. Sputnik'in atılması demek, Amerika'nın ICBM'ler (*international ballistic missile* / kıtalararası roket) tarafından vurulabilir hale gelmesi demektir. Olay bundan ibaret. Yani bakın iç ekonomik düzen dış politikayı nasıl kötüdürüm hale getiriyor. Ekonomik düze-

ne, yani kapitalizme uygulamasına vesaire girmek istemiyorum. Esas olarak daha somut olan ve ortadan kaldırılması daha kolay olan o üç zombiyle yani Kürt, Kıbrıs, Ermeni sorunlarıyla kendimi sınırlamak istiyorum. Bir de öteki tarafta coğrafi durumla kendimi sınırlamak istiyorum.

Türkiye'nin görece özerklik döneminden bahsederseniz, görece özerklik tabii ki iki şeye bağlı. Bir, senin kendi sorunlarından kurtulman, iki, uluslararası gelişmeler. Birinciyi iradi olarak halledebilirsin, ikinciyi iradi olarak halledemezsin. Sovyetler Birliği'nin Sputnik'i atmasını etkileyemez ya da Amerika'nın bir yeri işgal etmesini engelleyemezsin. Dolayısıyla bunları analiz dışı bırakmak gerekir, onlara değinmek bile anlamlı değil. İşte o değinmenin anlamlı olmadığı gelişmeler ülkenin görece özerkliğini tespit ediyor, saptıyor, kuralı o koyuyor. Özetlemek gerekirse, görece özerkliğin iki unsuru var; 1) Kendi problemlerini halletmek, kendine durup dururken belaları, zombileri çekmemek; 2) Dış siyasal

“Türkiye'nin görece özerklik döneminden bahsederseniz, görece özerklik tabii ki iki şeye bağlı. Bir, senin kendi sorunlarından kurtulman, iki, uluslararası gelişmeler.”

konjonktürün bunu mümkün kılması. Bu, bir SOD olmamızla da ilgilidir. SOD'un getirdiği fırsatlar ve krizler vardır. Bu fırsatlardan yararlanmak, bu krizleri atlattık için bir tek şey yapılabilir. O da içindeki zombileri ortadan kaldırmaktır.

Sizce Türk Dünyası Türkiye'nin mevcut ilişkilerine alternatif olabilir mi?

Oran: Türkiye'nin tek dış politika yönü Avrupa Birliği'dir. Yalnız, Avrupa Birliği Türkiye'yi problemli olarak almaz. Türkiye Avrupa Birliği'nin karşısına problemli olarak çıktığı zaman hasta, düşkün olarak algılanır. Türkiye ancak kendi zombilerini hallettikten ve komşularıyla sıfır problemi sağladıktan sonra Avrupa Birliği'nin karşısına güçlü olarak çıkabilir.

2003 yılında Amerika Irak'ı işgal etti. İşgal Mart ayındaydı. Birkaç ay boyunca Avrupa liderlerinin gerek parti liderlerinin, gerek devlet adamları, gerekçe dışışleri mensuplarının söylediği birtakım sözleri alıp şuraya koy-san Türkiye AB'ye girdi dersiniz. Mesela şu anda Cumhurbaşkanı Sarkozy ile mahkemelik olan De Villepin var, eski dışışleri bakanı. De Villepin Türkiye'ye geldiğinde dedi ki -bu gazetelere yansımada-, Avrupa Birliği'nin bir sürü ufak ülkeyi değil, bir büyük ülkeyi almaya ihtiyacı vardır. Berlusconi ve aynı zamanda AB Genel Sekreteri de aynı şeyi söyledi. 'Biz, Avrupa Birliği'ni İran sınırına dayandırmak zorundayız, Türkiye'yi almak zorundayız' dedi. Buna benzer yaklaşık dokuz-on tane deve dişi gibi önemli söz var. Niye söylüyorlar bunu? Çünkü o sırada Amerikan saldırı

rısının yarattığı ortamda AB ikiye bölündü. İngiltere ve Doğu Avrupa ülkeleri bir yanda, Avrupa Birliği'nin sert çekirdeği Fransa ve Almanya diğeryanda. Birinci grupta olan İngiltere, İspanya ve hatta İtalya bir miktar sembolik olarak asker gönderdiler. O 24 ülkeli koalisyon dâhil oldular. Almanya ve Fransa ise buna karşı çıktı. İşte bu bölünme Avrupa Birliği'ni çok fena korkuttu. Niye? Çünkü Avrupa Birliği krizin sınırlarına ulaşamıyordu, uzakta kalıyordu. Bu çok önemlidir, yani krizin sınırlarında bulunmak çok büyük önem taşır. Dolayısıyla Avrupa Birliği savaş sahnesine (war theatre) ulaşmak için Türkiye'yi almak zorundaydı. Fakat Amerika hakim olunca, statüko belli bir biçimde sağlanınca bu söylemler hemen kesildi. Şimdi bu neyi hatırlatıyor? Türkiye'nin NATO'ya alınmasını hatırlatmıyor mu? Önce Truman Doktrini, arkasından Marshall Planı, arkasından da Türkiye'nin NATO'ya alınması. Stalin Sovyetler Birliği'nin başına da bela açtı, sadece bize açmadı. Herkes kendi başına belayı açıyor. Amerika gitti Irak'ı işgal etti, en büyük belayı açtı kendi başına. Amerika artık yalancı bir ülke, çünkü kitle imha silahları konusunda yalan söyledi. Bir konuda daha yalan söylediği ortaya çıktı. Bundan daha büyük bir zül olabilir mi bir devlet için, hele büyük bir devlet için? En başta kendi halkını aldattığı ortaya çıktı. Şimdi bundan sonra Amerika gitsin başka bir devleti işgal etsin bakayım, etmesi çok gerekse bile. Bush Amerika'ya çok büyük zarar verdi; kimse kimseye, kendisinin kendisine verdiği zarardan fazlasını veremez.

Türk Dünyası diye bir şey mi var? Varsa söyleyin de ben de ona göre analiz yapayım. Türk Dünyası diye bir şey yok. Bunların kendi aralarında ilişki yok. Bunlar kendi aralarında kanlı bıçaklı. Bunlar birbirlerinin dilini anlamıyorlar, biz hiçbirinin dilini anlamıyoruz. Belki Türkmenistan'ı bir parça anlarız, o kadar. Azerbaycan'ı anlarız bakın, ama Azerbaycan'm da Türkiye'ye verdiği zararı hiç kimse vermedi. Şu anda en büyük ve en acil dış politika sorunumuz olan Ermenistan ile ilişkilerin düzelmesini, Türkiye'de Türk İslam sentezcileri önlüyor, ama esas olarak Azerbaycan önlüyor. Ben gitmişim Kıbrıs'ı işgal etmişim, Azerbaycan'm Karabağ işgalinden bana ne. Karabağ meselesi Azerbaycan ile Ermenistan arasında bir olaydır. Hani, Azerbaycan bana çok yardımlarda bulunmuştur, benim için vazgeçilemeyecek bir ülkedir, o zaman anlarım. Ama Azerbaycan Avrupa Konseyi'nde KKTC temsilcisi konuşturulsun mu konuşturulmasın mı diye yapılan müzakerelerde anında kalktı çıktı dışarıya. "Niye çıktınız oylama yapılacak" dedik, "kokteylimiz var" dediler. Neden yaptı bunu? Çünkü eğer KKTC temsilcisi konuşturulmuş olsaydı, o zaman Karabağ temsilcisinin de konuşması için bir ortam yaratılmış olurdu. Ne yapıyor Azerbaycan? Son derece rasyonel davranıyor, yani ulusal çıkarlarını ön planda tut-

“Türkiye'nin tek dış politika yönü Avrupa Birliği'dir. Yalnız, Avrupa Birliği Türkiye'yi problemli olarak almaz.”

tuyor. O halde Türkiye niye ulusal çıkarlarını ön planda tutmuyor? Ne demek "Bir millet, iki devlet"? Ne demek bir millet, üç devlet? Bakü'ye Rauf Denktaş gittiği zaman bir millet üç devlet oluyor, bizden biri gittiği zaman bir millet iki devlet oluyor, ama adam Avrupa Konseyi'nden delegasyonunu yanında çekiyor salon dışına. Bu nasıl iş? Niçin ben ulusal çıkarlarımın tersine hareket edeyim?

"Türk Dünyası diye bir şey mi var? Varsa söyleyin de ben de ona göre analiz yapayım. Türk Dünyası diye bir şey yok."

Sarkisyan zor durumda kaldı, basın toplantısını iptal etti. Türkiye diasporadaki Taşnaklarla işbirliği yapıyor. Gül gidiyor her şey hallolmuş durumda, danışmanları 24 Nisan'da Obama'nın yapacağı konuşmayı değiştiriyorlar. 'Meds Yeghern' dedirtiyorlar. 'Meds Yeghern' ne? Bizim Özür Kampanyası'nda kullandığımız terim. Soykırım (*genocide*) demek için 'Meds Yeghern' diyor, ama arkasından şıp diye kesiliyor süreç. Üstüne üstlük Gül'e karşı Tayyip Erdoğan çıkıyor, 'Biz Karabağ meselesi hallolmadan hiçbir şey yapmayız' diyor. Şimdi Karabağ meselesinde bir Karabağ'ın işgali var, bir de Karabağ civarındaki rayonların işgali var. Biz Ermenistan sınırını Karabağ'ın işgalinden tam on bir ay sonra kapattık. Bunu bilen var mı acaba, "Karabağ'ın işgali bitmeden sınırı açmayız" diyen cahiller arasında? Bizim sınırı kapatmamız, Ermenistan ile Karabağ arasındaki ikinci koridorun (reyonun) işgali üzerinedir.

Görüldüğü gibi devletler kendi başlarına bela almakta üstattır. Şimdi başına bela alan bu Azerbaycan'ı niye savunalım? Benim hiç başımda bela yok mu ki bir de Azerbaycan ile bela alacağım başıma? Türk Dünyası diye bir şey yok. Biz onu 1990'da icat ettik, kısa zamanda böyle bir şey olmadığını görüp Türkî Dünya dedik, ismini değiştirdik. Türkî demek, Türkümsü demek. Fakat ondan sonra biz kalkıp bu ülkelere büyük ağabey (*big brother*) gibi davranmak aptallığını yaptık, ki bu adamlar Sovyetler'in ağabeyliğinden yeni kurtulmuş ülkeler. Olmayan alternatifi alternatif gibi gösterip de bilim yapanlar varsa akıllarına şaşayım.

ABD'ye karşı Rusya, İran ve/veya Çin ile ittifak önerilerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Türkiye bu ülkeler için ABD ve Avrupa ile ilişkilerinde hangi radikal adımları atabilir/atmalıdır?

Oran: Türkiye'de bir cephe varmış gibi gözüküyor. Aslında öyle bir alternatif olmadığı için, öyle bir cephe de yok. Türkiye İşçi Partisi'nin temsil ettiği zihniyetle, Silahlı Kuvvetler içindeki bazı grupların koalisyonu -ki bunların uç noktası Derin Devlet'tir, bugün Silivri'de yatıyor- Avrasyacılar adı altında, böyle bir alternatif varmış gibi gösterip AB'ye karşı çıkmanın bir yöntemini uygulamaya kalkıyorlar. Bütün olay AB'ye karşı çıkma-

nın bir yöntemini bulmaktır. Çeşitli yöntemleri var; bir yöntemi de bu. Pe ki niçin AB'ye karşı çıkmak istiyorlar? Çünkü Türkiye AB üyesi olduğu zaman Türkiye'de birtakım kurallar getirecek. İhale Kanunu'nu adam etmekten tut, polisin 12 yaşındaki Uğur'u 13 kurşunla vurmasını engellemeye kadar. Dokuzu sırttan, dördü göğüsten ve terlikleri ile evinin önünde vuruluyor çocuk babası ile birlikte. Vuran polisler de beraat ediyor. İşte bunlar veya daha neler. Çocuklar türkü söyleyip bira içiyorlar parkta, sekiz tane polis geliyor, bunların kafasına tekme atıyorlar. Çocuğun her tarafı alçılar içinde bugünkü gazetelerde. Şimdi, bu olaylar olabilir, olmaz diye bir şey yok. Ama Avrupa'da, Amerika'da böyle bir olay olduğu zaman, onu yapanın canını okuyorlar. Bizde maksimum altı ay verip üç bin lira paraya çevirip, onu da erteliyorlar. İşte Türkiye Avrupa Birliği'ne girdiği zaman veya girecek gibi olduğu zaman bir düzen gelecek Türkiye'ye. O düzen bu tür ayrıcalıkları tarumar edecek. Herşeyden önce herkesi Türk yapma rahatlığı ortadan kalkacak.

"Türk nitelemesi etnik bir grubun adı değildir. Bütün ulusun adıdır" diyenlerin söylediği doğru bir şey var. O da şu: Türklükle ilgisi olmayan birtakım Müslümanlar "Ben Türk'üm" diyor. Başta Boşnaklar, Torbeşler, Arnavutlar, Gürcüler, bazı Lazlar, bazı Çerkezler, bazı Kürtler "Ben Türk'üm" diyor. Bunun çeşitli sebepleri var. Bunlardan biri rahat etmek. Özellikle Balkan Müslümanları 1912'de canlarını zor atmışlar buraya. Türkçe bilmiyorlar, muhacir demişler bu insanlara. Hatta, "Yarı Gavur" demişler. Bunlardan kurtulmak için "ben Türk'üm" diyor çıkıyor ortaya. Nitekim TRT'de Boşnakça yayın yapılmaya başlayınca Boşnak Dernekleri Konfederasyonu basın bildirisini yayınladı, "Biz böyle bir talepte bulunmadık, biz Türk'üz, istemiyoruz yayını" diye.

O açıdan, "bu bir milletin adıdır" diyenlerin bir haklılık payı var; ama ben Türk'üm demeyenler ne olacak? "Ben Türk'üm" demiyorsa ne olacak? Çünkü bunu demeyenler ve diyemeyenler var. Kürtler demiyor, gayrimüslimler demiyor ve diyemiyor. Dolayısıyla bunlar ne olacak? Biz onlara 1930 ve 1960'lardaki 'Vatandaş Türkçe Konuş' kampanyalarıyla zorla Türk'üm dedirtmeye çalışıyoruz. Ben 1930'dakini görmedim tabii ama 1960'dakine şahidim. İzmir'de tramvaylara asılmıştı, 'Vatandaş Türkçe Konuş' diye. Çünkü İzmir gayrimüslimlerin bol olduğu bir yerdi. Aynı şey Kürtlere de yapıldı. 1930'larda bazı belediyeler Kürtçe konuşanlara beş kuruş ceza yazdılar. Bir sepet yumurta getirip satan köylü, yumurtaların parasıyla cezayı ödeyemedi. Çünkü adam Kürtçe'den başka bir dil bilmi-

"Şu anda en büyük ve en acil dış politika sorunumuz olan Ermenistan ile ilişkilerin düzelmesini, Türkiye'de Türk İslam sentezcileri önlüyor, ama esas olarak Azerbaycan önlüyor."

yor. Ondan sonra bizimkiler kalkıp "Efendim, Kürtler Türklerin sahip olduğu hangi şeye sahip değiller ki?" diye çıkıyorlar ortaya. Ayıptır.

Dolayısıyla "ben Türk değilim" diyenlerin ne olacağı esas sorudur. Bu sorunun cevabını da Türkiye Cumhuriyeti vermiştir: Müslüman olan (ve dolayısıyla "asimile edilebilir" sayılan) Kürtlere asimilasyon, din farklılığı nedeniyle asimile edilemez diye diye sınıflandırılan gayrimüslimlere etnik-dinsel temizlik. Bu böyle biline. Hatta, 2005 Nevruzunda Mersin'de birkaç çocuk Türk bayrağını çiğnedi diye laf çıktı da, Genelkurmay Başkanı Kürtlerin kategorisini değiştirdi hemen: "Sözde vatandaş!". Çünkü Kürtlerin asimile edilemeyeceği anlaşılmıştı. Bir kronolojik kural vardır: Eğer etnik bilinç, ortak ekonomik pazardan önce oluşursa, asimilasyon hayaldir. Türkiye'de Kürtlerin etnik bilinci 1960'ların başında oluştu, ortak ekonomik pazar ise 1980'lerde.

Böyle bir Türk Dünyası yok. İşçi Partisi ile TSK'nın içindeki bir grubun koalisyonunun söylediği şey aslında bütün Türkiye'yi Türk yapma felsefesinden geliyor, başka bir şeyden gelmiyor. Bu felsefe Türkiye AB'ye girdiği zaman büyük yıkıma uğrayacak. Bunlar AB'ye girmemizi engellemeye çalışıyorlar; yoksa dertleri bağımsız Türk dış politikası falan değil. Türk dış politikası AB'ye girdiğimiz zaman daha bağımsız olacak, çünkü en ciddi çatıştığımız ülkelerle aynı ittifakın içinde olacağız. Daha öncemlisi, Türkiye'deki birtakım aptallıklar engelleneceği için Türkiye daha az vurulabilir olacak. Daha fazla bağımsızlık demektir bu. Tabii AB'nin vereceği muazzam ekonomik yardımlar var, mesela Yunanistan şu anda onlarla ayakta duruyor. Adamlar başka yerde kullanıyorlar. AB onlardan onun için geri almaya kalkıyor.

"Eğer etnik bilinç, ortak ekonomik pazardan önce oluşursa, asimilasyon hayaldir."

Geçen gün Can Dündar çok güzel bir yazı yazdı, çok zihin açıcıydı bir sürü yazısı gibi. Yazının adı 'Prompter Başbakan'. Prompter nedir? Ana haber bülteninde okuyanlar böyle ekrana bakar ezbere okur ya, onlar ezbere okumaz, onlar yazı okur. Diyor ki Can Dündar, Başbakan prompterle konuştuğu zaman çok güzel sözler söylüyor: Kürt açılımı, demokrasi açılımı. Prompter olmadığı zaman ise 'anani al git', Kürtler için 'istemeyen kalkıp gidebilir' sözleri dökülüyor. Şimdi AKP çok yanlış işler yapıyor. Birinci modernleştirme dalgasını Mustafa Kemal getirdi, ikincisini esas olarak Tayyip'in partisi götürüyor. Fakat Mustafa Kemal çok karizmatik ve de yeni milli kahraman olmuş biri idi. Ayrıca demokrasi yoktu, karşısına kimse çıkamıyordu, rahat hareket ediyordu. Şimdi ise herkes istediğini söylüyor. Tayyip milli kahraman falan değil, tam tersine İslamcı veya eski İslamcı olmanın prangasını sürüklüyor arkasından. Bir de bir sürü hatalar yapıyor, yapıyor. Mesela biraz önce konuştuğumuz parkta saz çalıp bira

içen çocukların kafasının tekmelenmesi olayı. Ben biliyorum Esenboğa'dan Ankara'ya kadar yol üzerinde hiçbir büfe veya bakkaldan bira alıp içemezsin, satmaz, denedim biliyorum. Ramazan'da hiçbir vilayette açık lokanta bulamazsın. İçki ruhsatı artık verilmiyor, verilmiş olanlar iptal ediyor, belediyelerin mülkiyetinde olan Yıldız Sarayı Restoranı veyahut da Yıldız Parkı Restoranında içki yasaklanıyor. Bunlar lüks restoranlar, turistlerin gittikleri restoranlar. Büyük aptallıklar, büyük hatalar bunlar. Dolayısıyla AB, medeniyet getireceği için herkesi korkutuyor.

İslam Dünyası Türkiye için bir alternatif olabilir mi? Olabilir-se/Olamazsa neden?

Oran: İslam Dünyası diye bir dünya mı var? Bunların en merkezleşmiş örgütü İslam Konferansı Örgütü, onun da hiçbir yaptırımı, hiçbir bütünlüğü yok. Kuran okuyarak açarlar, Kuran okuyarak kapatırlar. Birtakım tepkilerde bulunurlar, 'Aslan Filistin' derler, sonra Filistinlileri ortada bırakırlar.

İslam Dünyası diye bir dünya yok. Komşularımız var, o komşularla sorunlarımız var ve o sorunları halletmeye çalışan bir yeni dış politika var. Bu arada o sorunların halledilmemesi için uğraşan bir kamuoyu yaratıcıları grubu var. Mesela bu Patriot Füzeleri meselesi duyuldu, Obama 7-8 milyar dolarlık bir satış için izin istedi Kongre'den, ertesi gün gazetelerde iki haber çıktı bir gün arayla. Bir, İran füzeleri Türkiye'yi vurabilecek, iki, Yunanistan tehdit unsuru. Neden? Patriot Füzesi alacaklar da, onun zeminini hazırlıyorlar. Yani bütün bunları dikka- te aldığın zaman çok açık bir biçimde görüyorsun ki, Türkiye'de birtakım saptaklıkları değiştirmek isteyenlere engel olmak için bir kamuoyu oluşturma var. Bakınız, "İslam ülkelerinin politikalarını uygulayacağız da başımıza İslamcılık gelecek" diyenlerin argümanı da bu. Kalkmışlar ne diyorlar, AB'ye girmek ulusal egemenliğimize aykırıymış. Bizim kurucu antlaşmamız Lozan Barış Antlaşması ulusal egemenliğimize aykırı değil mi? Antlaşmanın 44. maddesi, azınlık sorunlarını gibi bazı sorunları Milletler Cemiyeti Konseyi'ne götürmemizi mecburi kılıyor. Her antlaşma ulusal egemenliği bir miktar törpüler. Ama aynı zamanda seni öz-gürleştirir. 'AB'ye girersek bölünürüz!': İspanya AB'ye girmek sayesinde bölünmekten kurtuldu yahu. Basklar nereye gidecekler Allah aşkına? AB'nin dışında dünya mı var Basklar için? AB de diyor ki, 'Eğer böyle bir bölünme olursa benim üye ülkelerimden birinde, o AB dışı bir ülke olarak

"İslam Dünyası diye bir dünya mı var? Bunların en merkezleşmiş örgütü İslam Konferansı Örgütü, onun da hiçbir yaptırımı, hiçbir bütünlüğü yok."

tekrar başvurur bana', İspanya veya başka bir ülke vetoyu koyduğu zaman ne olacak? Çünkü herkesin Bask'ı var, herkes çıkıp da tekrar girerse, böyle girdi çıktı yaparsa olmaz. Bizim ulusalcıların bütün derdi AB'ye girmeyi baltalamak, çünkü mama gidecek elden, herkesin bir statükosu var. 85 küsur yıldır kurulmuş olan menfaat ilişkileri birden bire bozulacak.

İslam Dünyası ile ilişkiler dendiğinde, İslam Dünyası'ndan korkma hikâyesi doğrudan doğruya AB'ye girmemek için bir bahane. Çünkü şu anda iktidarda İslamcı denilen bir parti var. Yalnız, bu adamlar yeşil sermaye, Anadolu sermayesi, Anadolu kaplanları derken burjuvalaşıyorlar. Bu onların elinde olan bir şey değil. Birinci kuşak değişmez, ama ikinci kuşak farklılaşır. Paranın dini, mezhebi, ideolojisi olmaz. Adam eğer birinci kuşaksa, çok para getirecek bir yatırım olduğunda örneğin İskoç viskisini Türkiye'de üretme yatırımı var dense, "Tövbe! İsteddiği kadar para getirsin, olmaz" der. İkinci veya üçüncü kuşak onun hile-i şer'yesini bulur, onu

Türkiye'de imal edemiyorsa eğer Gürcistan'da kuracağı fabrikada imal eder. Dolayısıyla burjuvazinin, yani paranın böyle sıkıntıları yoktur. Onun için bu adamlar hızla dönüşüyorlar fakat şu anda çok büyük saçmalıklar yapmaktalar, özellikle prompter olmadığı zaman. Bu tabii

"Osmanlı Coğrafyası diye bir coğrafya mevcut. Eski Osmanlı Coğrafyası'nda, Millet Sistemi hâlâ geçerli."

bir sürü insanı korkutuyor. Fakat biz hep bugünü görmeye alışmışızdır. Biraz yarın ve yarından sonraya bakmaya da alışmak lazım. Buna da zamanla alışacağız. İşte AB'nin getirdiği bakış (*prospect*) daha geniş görmeyi sağlıyor, daha yukarıdan kuşbakışı bakmayı sağlıyor. Paranoyalar bugünden hareket edip geçmişte kalmanın sonucudur. Unutmayın, bir zamanlar Osmanlı döneminde 'din düşmanı' derlerdi, 'vurun din düşmanına'. Ondan sonra Atatürk döneminde 'vurun yobaza' dendi. Arkasından 'vurun komüniste' dendi çok yakın zamanlara kadar. Şimdi 'vurun teröriste' diyor devamlı surette. Kendi ayrıcalıklarını ve düzenlerini devam ettirmek için bir düşman imajı, bir iç düşman imajı sürdürmek zorundalar. İşte AB buna ekonomik bakımdan, siyasi bakımdan ve stratejik bakımdan engel olacak. Ondan korkuyorlar. Bütün mesele budur.

Osmanlı Coğrafyası Türkiye'nin mevcut ilişkilerine alternatif olabilir mi?

Oran: Şimdi bakın, bir kere Osmanlı Coğrafyası diye bir coğrafya mevcut. Eski Osmanlı Coğrafyası'nda, Millet Sistemi hâlâ geçerli. Millet Sistemi nedir? Millet Sistemi Osmanlı sosyal düzeninin ana bel kemiği idi ve Osmanlı tebaasını ikiye ayırırdı; millet-i hâkime, millet-i mahkume. Millet-i hâkime, etnik mensubiyeti ne olursa olsun bütün Müslümanlardı. Onlar millet-i hâkime yani hüküm veren millet sayılırlardı. Bütün gayrimüs-

limler ise millet-i mahkume sayılırlardı. Yani hakkında hüküm verilen millet. Millet burada ulus demek değil, cemaat demek, dinsel toplum demek. Bu Millet Sistemi 1839'da kaldırıldı. 1839 fermanına yani Gülhane Hatt-ı Hümayunu'na bakarsan 'kaldırıldı' diye bir laf yoktur, ama 'bütün tebaa eşittir' der. Bütün tebaa eşittir demek, millet-i hâkime, millet-i mahkume birleşti demektir. Oradan söylüyoruz kalktığını. Kalktı ama kâğıt üstünde kalktı. Müslümanların zihniyetinde bu hiçbir zaman kalkmadı. Biz devamlı surette gayrimüslimleri ikinci sınıf, hatta tehlikeli, hatta hain saymaya devam ettik. Dolayısıyla bu zihniyet bütün Osmanlı Coğrafyası'nda hâlâ geçerlidir. Nasıl geçerlidir? Ulusal kimliğin temel tayin edicisi dindir. Bu şekilde geçmektedir. Dikkat ederseniz burada dinsel bir ayrım var: Müslüman ve Müslüman olmayan. Din kriteri ile ayrım bütün Balkanlar ve Ortadoğu'da geçerlidir. Mesela Yunanistan'da da, bırak Müslüman olanı, Ortodoks olmayan Yunanlı sayılmaz, nasıl ki biz Türkiye'de Müslüman olmayanı Türk saymayız, nasıl ki biz Türkiye'de Müslüman olmayanı Türk sayılmaz, nasıl ki biz Türkiye'de Müslüman olmayanı Türk saymayız. Neden değildi? Müslüman değildi de ondan. Etnik farklılığı nedeniyle değil, dinsel farklılığı nedeniyle Türk değildi. Boşnaklar Türk'üm diyor. Nasıl diyebiliyor bunu? Müslüman oldukları için. Hatta asimile Kürtler diyebiliyor. Dolayısıyla bu Osmanlı Coğrafyası'nda belli bir bütünlük var.

"Din kriteri ile ayrım bütün Balkanlar ve Ortadoğu'da geçerlidir. Mesela Yunanistan'da da, bırak Müslüman olanı, Ortodoks olmayan Yunanlı sayılmaz, nasıl ki biz Türkiye'de Müslüman olmayanı Türk saymayız."

Şimdi gelelim dış politikada Osmanlı Coğrafyası'na yayılmak yani Yeni Osmanlılık diye bir şey var mı sorusuna. Hayır yok. Çünkü bütün buralar ne kadar böyle dinsel ayrım nedeniyle birbirlerine benzerlerse benzerler, bunların hepsi ulus-devlet. Ulusal devletle ulus-devlet birbirinden farklıdır. Ulus-devlet milletini tek kimlikli sayan ve olmadığını bildiği için de, ya asimilasyon ya etnik temizlik uygulayan devletin adıdır. Söyledim; Türkiye Cumhuriyeti Kürtlere karşı asimilasyon uygulamıştır, gayrimüslimlere karşı da etnik-dinsel temizlik uygulamıştır. Hâlâ uyguluyor, bitmedi daha. İki de hâlâ devam ediyor. Bu ülkeler artık din devletleri değildir, ulus-devletlerdir ve bunlara etki yapmak mümkün değildir. Yani bunları böyle tekrar bir Osmanlı Konfederasyonu biçiminde birleştirmek söz konusu değildir. Kuzey Irak Kürtleri bugün Türklerle bir konfederasyon kuralım, federasyon kuralım diyebilirler. Ama yarın bağımsız olmak isteyeceklerdir. Onlar da Kemalist'tir çünkü, onlar da ulus-devlet aşamasından geçmek zorundadırlar. Aynen buluş çağına eren çocuğun yüzünde sivilceler çıkmasının aşağı yukarı zorunlu olması gibi. Milliyetçilik insanlığın kızıdır. Milliyetçiliğin girdiği bir toplumda artık kalkıp da konfederasyon ya da federasyon üzerine konuşulması saçmaktır. Ama eski

imparatorluk parçası olan bu ülkelerle kavga etmenin de bir anlamı yoktur. İşte Davutoğlu onu yapmaya çalışıyor.

Diğer yandan Osmanlı'dan alacağımız çok önemli bir ders vardır, o da bu Millet Sistemi'nde somutlaşan bir durumdur. Osmanlı'da da gayrimüslimler ikinci sınıftı, Türkiye Cumhuriyeti'nde de ikinci sınıf. Ama Osmanlı İmparatorluğu'nda bunlar özerkti. Osmanlı İmparatorluğu'nda özerklik kaldırıldı, ayrıca hain ve bölücü ilan edildiler. Özerklik meselesine gelince, ister Müslüman ister Hıristiyan olsun, tabii ki bir ulus-devlette dini grupların özerkliği kabul edilebilir bir şey değildir. Fakat bu insanların alt kimliklerini tanımak biçiminde bunlara bir rahatlatma getirilmesi Osmanlı İmparatorluğu'nun çok değerli bir ilkesinin Türkiye Cumhuriyeti'ne taşınması olur. Ulus-devlet alt kimlikleri tanımaz. Neden? Çünkü ulusunu homojen farz eder. Homojen farz ettiğin anda hiçbir özelliğini tanımazsın. Nitekim homojen farz ettiğimiz içindir ki Türk kelimesi Türk milletinin

“Ulusal devletle ulus-devlet birbirinden farklıdır. Ulus-devlet milletini tek kimlikli sayan ve olmadığını bildiği için de, ya asimilasyon ya etnik temizlik uygulayan devletin adıdır.”

adı sayılmıştır, etnik grubunun adı sayılmamıştır. Bizde dominant etnik grup yoktur, bütün milletin adı Türk'tür, diyoruz. Söyledim, kabul eden tamam, emmeyen ne olacak? Problem orada. Milyonlarca emmeyen var, yani 12 ila 15 milyon arası Kürt var. Bunun 10 milyonu kabul etmiyor, gayrimüslimler hiç kabul etmiyor veya edemiyor. Dolayısıyla bunların özerkliklerini değil ama alt kimliklerini tanımak, Osmanlı'da olan Türkiye Cumhuriyeti'nde olmayan bir iyi özellikti. Bu

iyi özelliği Osmanlı'dan alıp bugüne getirebiliriz. *Back to future*. Bu, devleti kuvvetlendirir. Osmanlı İmparatorluğu'nda sultanın tebaasıydı, Kemalist reformlar bunu laikleştirdi ve hak verdi, vatandaş haline getirdi. Ama bu vatandaş, alt kimliği tanınmadığı için mecburi vatandaştı. Her mecburi vatandaşın sadakatini sağlamak için başına bir silahlı asker dikmek zorundasın, bu da mümkün değil. 72 milyonun başına 72 milyon süngülü dikemezsin, ama onun kimliğini tanıyarak, onu gönüllü vatandaş haline sokarsan bu senin güvenliğini de sağlar. Zorunlu vatandaş bu memlekette doğduğu için ve vize alıp dışarıya kaçamadığı için bu memlekette duran vatandaşdır. Gönüllü vatandaş da bu memlekette doğduğu ve gidemediği için değil, bu memlekette bulunmaktan mutlu olduğu için bu memlekette kalan vatandaşdır. Mutluluk da iki şeyle olur: Bir; insanca yaşayacak bir geliri olması. İki; kimliğine saygı gösterilmesi. Sonuç olarak Osmanlı dönemindeki alt kimlikleri tanıma olayını Türkiye'ye taşırsak ileriye yönelik dev bir adım atmış oluruz. Ama tabii ki o eski Osmanlı bölgelerini bir biçimde hâkimiyet altına almak artık tartışılmayacak şeydir. Buna sinema dilinde

'back to future' derler, geri giderek istikbale koşmak, maziye giderek istikbale kavuşmak, istikbali inşa etmek.

Bir de Sevr paranoyasından bahsettim. Sevr paranoyasının da şüphesiz bazı nedenleri söz konusudur. Birincisi bizzat yarattığımız zombilerden korkudur. Biz bunu 1915'ten beri sorunlarımızı çözmeyerek yaptık. Şimdi artık onlardan, yani kendi yarattıklarımızdan korkuyoruz. İkincisi, ayrıcalıklarımızın kaybolmasından korkuyoruz. AB üyeliği gerçekleştiği zaman pek çok kişinin, mevkinin ayrıcalığı ortadan kalkacak. Yargıçların, savcılarının, genel müdürlerin veya karakol polislerinin bu kendine tanıdığı ayrıcalıklar ortadan kalkacak. İşte bunu istemiyorlar. Bir de bunları, İslamcı diye tanıtilen insanların getirmekte olduğunun yarattığı kuşku atmosferi var. Unutulmaması gereken bir parçalanma korkusu var. Diyorlar ki “Kürtlere kültürel haklar tanırsak bağımsızlık da isterler”. Buna en güzel cevabı veren, bir sanatçı hassasiyetiyle Yaşar Kemal oldu: “Peki, vermezsek istemezler mi?”. Asıl, vermeyince daha çok istiyorlar. Sen şimdi bunların Kürtçe konuşmasına karşılık 1930'larda para cezası yazarak, şu anda X, W, Q harflerini kullanmasına altı ay hapis vererek bu adamları Türkiye'ye bağlıyor musun, yoksa isyana mı teşvik ediyorsun? Bazılarımız aslında Kürtlerden ve parçalanmaktan değil, çoğulculuktan, üniformayı çıkarmaktan korkuyorlar. 1930'lar bize bir üniforma getirdi: Ulus-devlet üniforması. Biz o üniformayı çıkarmaya çalışıyoruz, çünkü 1930'larda Avrupa o üniformayı giyiyordu, biz de giydik. 2000'lerde Avrupa artık üniformayı giymeyi zül addediyor. Biz de çıkarmaya çalışıyoruz, olay bu. Çoğulculuktan korkuyorlar. Bu kesim sadece ayrıcalıklarının kaybetme korkusundan değil, aynı zamanda çok fazla eğitim almış olmalarının da etkisiyle bu şekilde davranmakta. Kendilerine Cumhuriyet'in bekleleri diyenler, askerler ve yargı mensupları Türkiye'nin en iyi eğitilmiş insanlarıdır. Ama 1920 ve 1930'ların prensiplerine göre eğitilmişler; felaket burada.

“Bazılarımız aslında Kürtlerden ve parçalanmaktan değil, çoğulculuktan, üniformayı çıkarmaktan korkuyorlar.”

Niye bu ikinci dalga modernleştirme birinci dalgadan daha zor? Daha önce söyledim, liderler karizma bakımından çok farklı, ortam çok farklı, vs. Fakat bir de şu olay var; Batı'da savcılar ve yargıçların görevi kanunları uygulamaktır, bizdeki görevleri vatani kurtarmaktır. Herkes vatani kurtarmaya çalışıyor. Üniversite hocaları vatani kurtarmaya çalışıyor, hâlbuki görevleri iyi eğitim vermektir. Askerler vatani kurtarmaya çalışıyor, hâlbuki görevleri sınırlarımızı dışarıya karşı korumaktır. Türkiye'nin en büyük felaketi budur. Kimse görevini yapmıyor, herkes vatani kurtarmaya çalışıyor. *'All chiefs, no Indians'*, herkes kabile reisi, ortada hiç Kızılderili yok. Dolayısıyla AB'ye girersek bütün bunların düzeni bozulacak, “vatani kurtaramayacaklar” artık, vatani kurtarma adı altında kendi ayrıcalıklarını ve ideolojilerini sürdüremeyecekler, olay bu.

Sizce Özal'ın dış politika anlayışı, klasik dış politika anlayışından bir sapma mıdır?

Oran: Özal'ın dış politikası Amerika'ya fazla yakınlaşan, onun her dediğini yapan dış politikaydı. Yalnız Demokrat Parti dönemindekine benzerlik göstermekle birlikte ondan farklıydı. Şöyle farklıydı, Özal yüzme bilmeyen adamın yüzme öğrenmesi için onu denize attı, 24 Ocak 1980'de. Zaten 12 Eylül 1980 darbesi de, 24 Ocak Kararları o özgürlük atmosferi içinde uygulanamayacağı için yapıldı; sendikalar itiraz etmesin, siyasi partiler ses çıkarmasın diye. Çünkü 24 Ocak kararları Türkiye için tam bir elektrik şoku idi. Neden? Çünkü Türkiye devletçilik diye bildiğimiz, fakat teknik adı İthal İkameci Smaifleşme olan politikayı uygulayarak doğdu ve gelişti. Ama 1970'lerde artık bu politikayı bırakıp, ihracata yönelik bir politikaya geçmesi gerekiyordu. Türkiye bunu yapmadı. Bunu yapmayışının sebeplerinden birisi Türkiye'ye o sırada

hiç beklenmeyen bir gelir gelmeye başlamasıdır; işçi dövizleri. İşçi dövizleri hiç beklenmeyen bir gelirdi. Bu yüzden Türkiye suni bir rahatlamaya kavuştu ve ithal ikameciliğini bırakıp da ihracata geçmek gereğini duymadı. Bizim kapitalistler de, iç piyasada temel sahibi oldukları için, rahatını bozmak istemedi. Fakat ondan sonra 1974 ve 1975'de yaşanan petrol şoku çok yıkıcı oldu. Buna karşılık Doğu Asya ülkeleri, Güney Kore, Singapur, Malezya bunlar tedrici olarak ihracata yönelik ekonomiye geçtiler. Unutmayınız

ki ithal ikamecilik, dünyada tek bir devlet hariç bütün devletlerin başlangıç noktasıdır. O devlet hangisidir? İngiltere. Neden İngiltere? Çünkü ilk sanayileşen ülke İngiltere olduğu için rakibi olmamıştır. Fakat İngiltere bir kere bir gelişmişlik modeli olarak ortaya çıktıktan sonra, Fransa dâhil, bütün hepsi, Amerika, Prusya hepsi ithal ikameciliğiyle başladılar işe. İngiltere'ye sınırlarını kapattılar. Ama böyle devam etmediler. Bir noktadan sonra tedrici olarak ihracata yönelik ekonomiye geçtiler. Oysa biz 1970'lerde geçmemiz gerekirken, geçmedik. Devlet Planlama Teşkilatı bu geçişi beş yıllık planlarda öngörmüştü. Dediğim gibi, bu geçilmeyişte biraz bizim İstanbul büyük burjuvasının günahı vardır. Çünkü General Electric buzdolaplarının Arçelik buzdolaplarına rakip olmasını istemediler. Kötü ve pahalı üretime devam etmek istediler, çünkü Türkiye pazarı özel bir alandı. O zaman açılsaydık, Arçelik buzdolaplarını açtığım zaman kapısı pat diye ayağına düşmezdi, iç piyasa yavaş yavaş terbiye edilirdi.

"AB üyeliği gerçekleştiği zaman pek çok kişinin, mevkinin ayrıcalığı ortadan kalkacak. Yarguçların, savcılarının, genel müdürlerin veya karakol polislerinin bu kendine tanıdığı ayrıcalıklar ortadan kalkacak. İşte bunu istemiyorlar."

Biz 1980 yılında yüzme öğrenmemiz için denize itildik ve uluslararası kapitalizmin tam anlamıyla esiri olduk. Özal'ın birtakım günahları var. Mesela "Benim memurum işini bilir". Yani, önemli olan kapitalizmin çarklarını yağlamaktır, rüşvet de o yağlardan bir tanesidir... Özal'ın birtakım sevapları da var. Özal aynı zamanda kapitalizmin üst yapısını da getirmeye çalıştı. Mesela güney ve doğudaki komşularla bugüne benzer bir barış süreci yaratmak istedi. Kıbrıs konusunda aynı şeyi yapmak istedi. Ermeni konusunda yapamazdı, o sırada ASALA cinayetleri vardı. Bunun yanı sıra, mesela Türkiye'deki en önemli reformu Özal yaptı: Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ve Divanı'na başvuru. 1987 ve 1989 bunları getirdi. Bugün eğer biz hukukumuzu bir parça insancillaştırabiliyorsak, Strasbourg'daki AİHM sayesinde, ne yazık ki bu böyle.

"Biz 1980 yılında yüzme öğrenmemiz için denize itildik ve uluslararası kapitalizmin tam anlamıyla esiri olduk."

Dış politikanın çok önemli temellerinden bir tanesi ekonomi olduğu için, ekonomide hem dışa bağımlı hale gelindi, hem de öyle sürdürülemez olacak olan bir düzen (ithal ikamecilik) durduruldu. Diğer yandan Türkiye'de demokratikleşmenin birtakım temel unsurları geldi. Hâlâ askeri dönem olduğu halde, bu açıdan iyi şeyler ve kötü şeyler var Özal döneminde fakat iyi şeyler ağır basıyor sanırım.

Burada doğrudan doğruya uluslararası konjonktürün zorladığı birtakım şeyler de olmuştur. Bir de eskiyi reforme etmemenin, orada reform yapmamakta ısrar etmenin getirdiği birtakım sakatlıklar var. Ama tekrar söylüyorum, rüşveti meşrulaştırmak, akrabaları kayırmak, böyle rezaletleri de meşrulaştırdı Özal, onu da kabul etmek lazım. Yoksa açık zihinli bir iç ve dış politika güttü.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin dış politika anlayışını nasıl buluyorsunuz? Cumhuriyet dönemi ekolleri içinde yeni bir anlayışı temsil ettiğini düşünüyor musunuz?

Oran: Statükoculuk ve Batıcılık ilkeleri değişmemektedir. Bunlar değişmez. Çünkü bunların arkasında coğrafya ve yedi yüz yıllık tarih var. Fakat uygulama iyiye doğru değişiyor. Devamlı mücadele, devamlı takışma, devamlı kavganın yerini uzlaşma ve diyalog alıyor şimdi. Bu açıdan son derece olumlu. Bunun başarısız olması için çabalar var. Bir yanda Avrasyacılar, bir yanda Türk-İslam sentezcileri, bir yanda Kemalistim diyenler. Bütün bunların amacı AB yolunu tıkamak. Bu açıdan, dışarıdan Türkiye'nin AB'ye girmesini engellemek isteyenlerle, içeriden Türkiye'nin AB'ye girmesini engellemek isteyenler arasında çok net bir koalisyon mevcut. Mesela, Türkiye'nin AB'ye girmesini diyelim ki Ermeni Diasporasının Taşnak kanadı dışarıdan, içeriden de Türkiye'deki Kemalistler engelleme-

ye çalışıyor. Demek ki Kemalistler Taşnaklarla koalisyon halinde. Çok açık, ikisinin de amacı Türkiye'nin AB'ye girmemesi. Diğer yandan Kıbrıslı Rumlar Türkiye'nin AB'ye girmesini engelliyorlar. Bizde de aynı şey var: Kıbrıs'tan asker çekmemek. Daha ilüne varıncaya kadar Kıbrıslı Türkleri yok sayıp oranın Türkiye'nin uzantısı olduğunu iddia etmek. Allah'tan 2002'den bu yana Rauf Denktaş ve ekibi tasfiye edildi, yoksa Rauf Denktaş parmağının ucunda oynatıyordu Türkiye'yi. KKTC'nin ilan edilmesi

olayında, Türkiye'nin rızası da haberi de yoktu. Rauf Denktaş'ın oldubittisidir ve Türkiye arkasından sürüklenmiştir. KKTC'nin ilanı kadar Türkiye'ye büyük ayak bağı olmuş bir şey düşünebiliyor musunuz? Bakın, 1974'de Callaghan, o zamanki İngiliz Dışişleri Bakanı, çok doğru bir laf etti, biz umursamadık: "Şu anda Kıbrıs'ı iş-

gal ettiniz, fakat göreceksiniz ki kısa zamanda Kıbrıs sizin esiriniz değil, siz Kıbrıs'ın esiri olacaksınız", ve Türkiye Kıbrıs'ın esiri oldu. Kıbrıs Rum bandıralı gemilerin Türk limanlarına yanaşıp yanaşmaması konusundaki anlaşmazlık ki saçma bir anlaşmazlık, AB'ye girişimizin temel engelleyicilerinden bir tanesi. Peki, Kıbrıs bizim mi? Hayır. Peki, Kıbrıslı Türkler bizim yanımızda mı? Hayır. Kıbrıslı Türkler Türkiye'nin bir parçası olmayı istemiyor. Çok daha özgürler. Arada en az iki misli kişi başına gelir farkı var, ama Kıbrıs sorunu Atatürk'ün irredentist politikasının ikinci (ve izah edilemez) istisnasıdır.

Birinci istisna Hatay'dır. Yalnız Hatay olayı bir izole olaydır, izole irredentizm olayıdır. Bir irredentist politikanın parçası değildir. Onun da sebebi Atatürk'ün hasta iken psikolojik durumudur. Atatürk zamanında İskenderun Sancağı'nı almadığı için çok eleştirildi. Ölmeden önce bunu psikolojik olarak halletmek istedi. O sırada Fransızlar da vermeye hazırdı. Daha önce Suriyelilere verdikleri halde sözlerini bozdular ve Hatay'ı Türkiye'ye verdiler. Hatta orada bir seçim sayımı yapıldı. O seçim sayımında Türkiye'nin aleyhine, Suriye'nin lehine bir sonuç çıktı. Ondan sonra Fransızlar Türkiye'nin baskısı ile ikinci bir seçim sayımı yaptılar ve Arap olmayan herkesi Türk yazdılar. Onun üzerine milletvekillerinin çoğu Türk oldu, tam bir ulusal üçkâğıttır o. Onun için Hatay'ı bir irredentist olay olarak görmek lazım, fakat irredentist bir politikanın parçası değildir, bir istisnadır. 1974 Kıbrıs Harekâtını anlayabilirsiniz, ama otuz beş yıl sonra o ordunun orada kalmasını izah edemezsin. Kıbrıslı Türkleri korumakla izah edemezsin. Kıbrıslı Türklerin böyle bir talebi de yok zaten, durum tam tersi.

Şimdiki dış politikaya gelecek olursak bunu abartan var ise, bu Davutoğlu değil Obama'dır. Obama şu anda birtakım rasyonel sebeplerle

Türkiye'nin önemini abartıyor. Davutoğlu'nun yaptıklarına gelince, çok başarılı buluyorum. Neden? Çünkü bu kadar engellemeye rağmen, bu kadar yapmak büyük marifet. O kadar büyük engellemeler var ki, buna rağmen attığı adımların hepsi rasyonel. Sakat olarak bir tek Karabağ meselesi hallolmadan Ermenistan'la bir şey yapamayız demesi var, o da Başbakan'ın söylediğini tekrar ediyor. Nihayet Davutoğlu bir bakandır. Parlamenter sistemlerde, ki Türkiye de çok tipik bir örneğidir bunun, başbakan herşeydir. Dolayısıyla burada Davutoğlu'nun hatasından değil, Hükümet'in veya Başbakan'ın hatasından bahsetmek gerekir. O hatadan da bir an önce vazgeçse Türkiye'nin eli çok rahatlayacak.

"Obama şu anda birtakım rasyonel sebeplerle Türkiye'nin önemini abartıyor. Davutoğlu'nun yaptıklarına gelince, çok başarılı buluyorum."

Kolay mı Kürt açılımını yapmak? Üstelik niye riskli biliyor musunuz? Birincisi seçimlere iki yıl var. İkincisi 2015 yılına çok az bir zaman var. 2015 yılında diaspora muazzam bir kampanya açacak. Diğer yandan Kıbrıs'ta Hristofyas başından gösterdiği akılcı politikayı artık hiç izlemiyor gibi geliyor. Bütün bunlara rağmen, içten dıştan engellemelere rağmen, muazzam yol alındığı kanısındayım.

Şu 'one minute' çıkışında yine promptsiz bir Başbakanla karşı karşıyayız. Tabii ki Arap Dünyası'nda sempati ile karşılandı, fakat dış politikada bu türden, hesaplı olmayan çıkışlar -o çıkışın hesaplı olduğunu sanmıyorum- yüzünden AKP de Türkiye de çok fena tehlikeye giriyor. Başbakan'ın konuşmalarını kim yazıyorsa, memlekete çok iyi hizmet ediyor, onu söyleyeyim.

Sizce Türkiye, AB ve ABD ile ilişkilerini geliştirirken aynı zamanda Rusya, Çin, İran, Müslüman Ülkeler ve Türk Dünyası ile de çok yakın ilişkiler geliştirebilir mi?

Oran: Tabii ki geliştirir, ne engel var? Eskiden para kazanmak için emperyalizm yapmak gerekiyordu. Emperyalizm onun için başladıydı zaten 19. yüzyılda. Ucuz hammadde temini, hammadde kaynaklarını kendine kapatmak, yeni pazarlar bulup ihracat yapabilmek, içerideki fazla nüfusu akıtabilmek. Bütün bunlar emperyalizm yapmayı gerektiriyordu. Şimdi ise, para kazanmak için emperyalizm yapmamak gerekiyor. Emperyalizm işgalle olur, yoksa her şey emperyalizm dersen, analiz yapamazsın. En azından işgal yapmamak gerekiyor para kazanmak için. Çünkü eskiden işgal ticareti sağlıyordu, yani askeri hareket ticareti sağlıyordu. Şimdi askeri hareket ticareti engelliyor. Mesela geçtiğimiz günlerde birisi ilginç bir söz söyledi, 'boru

hatlarının olduğu yerde savaş olmaz' dedi. İlginç ve doğru bir saptama. Çünkü o boru hatlarını yapan büyük uluslararası şirketler, o boru hatlarının geçtiği ülkeler ve boru hatları ile beslenen bütün Batı Dünyası boru hatlarının bulunduğu yerde kavga çıkmaması için ortak menfaate sahiptir. Onun için bütün parametreler değişti dünyada.

İşte Avrasyacılar, Kemalistler bunların değiştiğinin farkında değil. İçlerinde farkında olanlar var, fakat onlar da görmezlikten geliyor. Bütün parametreler değişince -çünkü bütün menfaatler bütün herşey değişecek, model değişecek- artık IMF'ye karşıyım veya IMF'ye tarafım gibi bir şey yok. IMF ile ilişki nasıl kurulmalı, yeni mesele bu. Çünkü bakın IMF'nin kendisi değişiyor. Eskiden G-7 vardı şimdi G-20 söz konusu. Görüyorsunuz ki fakir ülkelerin önemli olanlarını da içine almak mecburiyeti doğdu. Batılı ülkeler çok önemli bir bela altındalar; fakir ülkelerden gelen ve artık önlenemez hale gelen mülteciler, göçler vs. İstanbul'da yapılan IMF

Kongresi tarihî bir kongre. IMF'nin, daha doğrusu Batı kapitalizminin dünyanın nereden gelip nereye gittiğinin artık farkına vardığını gösteren bir kongredir. Şimdi ne olacak biliyor musunuz? İlk aşamada az gelişmiş ülkelerin borçlarını silecekler. Arkasından on-

"Başbakan'ın konuşmalarını kim yazıyorsa, memlekete çok iyi hizmet ediyor."

ların gelişmeleri için milli gelirlerinden bir pay ayıracaklar. Bu uzun zamandır konuşuluyor. İkisi de uzun zamandır konuşuluyor ama yapılmıyor. En sonunda bu krizi atlattır atlatmaz bunu yapacaklar, göreceksiniz. Bunu yapacaklar, çünkü uçurum küreselleşme nedeniyle çok arttı, yarın artık sattığı malı alacak ülke bulamayacak. Artan uçurum Batı'yı çok ciddi biçimde tehdit etmeye başladı. Batı bu tehdidi ortadan kaldırmak için onlara yardım etmek zorunda, olay budur. İşte bunları görmek lazım, dış politika gelişmelerini yani uluslararası gelişmeleri çok iyi izlemek lazım. Bir yerde takılıp kalmak yok. Durmadan gelişen koşullara eski reçeteleri uygularsan, sorunları azdırdığınla kalırsın. İşte birinci modernleştirme dalgasının kalıntıları bunu yapıyor. 1930'ların reçetelerini uyguluyorlar hâlâ. X,W,Q'ya altı ay ceza veriyorlar. Bu 1930'ların reçetesi idi. Dünya nereden nereye geldi.

Onun için günü gününe değişen dengeleri dikkatle izlemek lazım. Şimdi Dışişleri Bakanlığımızın bunu yaptığı kanısındayım. Yalnız, hariciyecilerimizle temas içinde olduğum için Türkiye'deki ulusalcılık hastalığının onları da çok etkilediğini görüyorum. Hâlbuki bunları daha önce böyle bir hastalık etkilememişti. Hariciyecilerimiz çok ciddi bir biçimde, ulusalcılık hastalığına tutulmuş gözüküyorlar. Bu onların dünya gelişmelerini izlemek ve de objektif kararlar alma yeteneğini zayıflatabilir, ondan korkuyorum. Bir de, ASALA'nın tatsız anıları eklenince, bunlar kilitlemeyi getirir. Şimdi

hariciyenin şöyle bir ilkesi vardır: İç politikaya hiç karışmaz, hükümet ne derse yapar, ona uzman hizmet vermeye çaba gösterir. Fakat ideolojisi 1930'larda kalmış ise son zamanlardaki olduğu gibi Sevr Paranoyası yüzünden, bu uyum sağlama ve de destek verme niteliğini hasta hale sokabilir. Arkadaşlarımla yaptığım konuşmalar, inanılmaz derecede 1930'ların monizmini yansıtıyor, o kadar ki artık diyalog kuramaz hale geldik bazıları ile; bu vahim.

"Hariciyecilerimiz çok ciddi bir biçimde, ulusalcılık hastalığına tutulmuş gözüküyorlar. Bu onların dünya gelişmelerini izlemek ve de objektif kararlar alma yeteneğini zayıflatabilir, ondan korkuyorum."